

בדין אגד בלולב

דמצרים דבדידיה כתיב קיחה והוא צריך אגד בחוט כדכתיב אגודת אגוד, ומתניתין דמסכת פרה באזוב דפרה דלא ילפינן קיחה קיחה לגבי לולב דיהא כאזוב דפרה דהא באזוב דפרה לא כתיב ביה אגודה.

ה. סוכה דף לו עמוד ב

משנה. אין אוגדין את הלולב אלא במינו, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: אפילו בחוט במשיחה. אמר רבי מאיר: מעשה באנשי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב. - אמרו לו: במינו היו אוגדין אותו מלמטה.

גמרא. אמר רבא: אפילו בסיב אפילו בעיקרא דדיקלא. ואמר רבא: מאי טעמא דרבי יהודה - קסבר: לולב צריך אגד, ואי מייתי מינא אחרינא הוה חמשה מיני.

ו. תוספות | מסכת גיטין דף מה עמוד ב

כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה - מכאן אומר ר"ת דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון דלא מיפקדה ואין נראה דהא מדפסלינן בריש התכלת (מנחות דף מב.) ציצית בעובד כוכבים דדריש בני ישראל ועשו ולא בעובדי כוכבים מכלל דאשה כשרה ואמרינן נמי סוכת גב"ך כשרה בפ"ק דסוכה (דף ח:): ודוקא בס"ת ותפילין ומוזוזות דכתיב וקשרתם וכתבתם דרשינן הכי.

ז. שו"ע או"ח | הלכות לולב סימן תרמט סעיף א

לולב שאגדו כותי ועשאו, כשר כמו סוכת כותי. (מרדכי הל' קטנות).

ח. מגן אברהם | סימן תרמט ס"ק ח

משמע דלכתחל' לא יאגדנו עכו"ם כמ"ש סימן י"ד גבי נשים וכ"כ בהג"מ פ"א מה' ציצית בשם ר"ת וצ"ע דהא קי"ל לולב א"צ אגד וא"כ האגד אינו מן המצוה וע' בסוכה דף י"א ע"ב וצ"ל כיון שהוא נוי למצוה חשוב כמצוה עצמו.

ט. שו"ע או"ח | הלכות ציצית סימן יד סעיף א

ציצית שעשאן א"י פסול, דכתיב: דבר אל בני ישראל (במדבר טו, לח) לאפוקי א"י, והאשה כשרה לעשותן. הגה: ויש מחמירין להצריך אנשים שיעשו אותן, וטוב לעשות כן לכתחלה. (מרדכי ה"ק והגהות מיימון מהלכות ציצית ותוס' דף מ"ב).

י. מגן אברהם | סימן יד ס"ק ג

יש מחמירין. ולדידהו כל מצות שאין האשה מחויבת בהן כגון לולב וסוכה אינה רשאי לעשות' ועמ"ש סי' תרמ"ט סס"א ונ"ל דקטן דינו כאשה עסי' ל"ט:

יא. רמב"ם | הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ז הלכה ו

מצוה מן המובחר לאגוד לולב והדס וערבה ולעשות שלשתן אגודה אחת, וכשהוא נוטלם לצאת בהן מברך תחלה על נטילת לולב והואיל וכולן סמוכין לו ואחר כך נוטל האגודה הזאת בימינו ואתרוג בשמאלו ונוטלן דרך גדילתן שיהיו עיקריהן למטה לארץ וראשיהן למעלה לאויר, ואם לא אגדן ונטלן אחד אחד יצא והוא שיהיו ארבעתן מצויין אצלן, אבל אם לא היה לו אלא מין אחד או שחסרו מין אחד לא יטול עד שימצא השאר.

יב. רמב"ם | הלכות ברכות פרק יא הלכה ט

כל מצוה שהיא מזמן לזמן כגון שופר וסוכה ולולב ומקרא מגילה ונר חנוכה, וכן כל מצוה ומצוה שהיא קניין לו כגון ציצית ותפילין ומוזוזות ומעקה, וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצוייה בכל עת שהיא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן, כגון מילת בנו ופדיון הבן מברך עליה בשעת ג עשייתה שהחיינו, ואם לא בירך על סוכה ולולב וכיוצא בהם שהחיינו בשעת עשייתה מברך עליהן שהחיינו בשעה שיצא ידי חובתו בהן וכן כל כיוצא בהן.

יג. רמב"ם | הלכות תפילין ומוזוזות וספר תורה פרק ז הלכה ד

ספר תורה שכתבו בלא שרטוט או שכתבו מקצתו על הגויל ומקצתו על הקלף פסול אלא או כולו על הגויל או כולו על הקלף, וכיצד כותבין ספר תורה, כותב כתיבה מתוקנת נאה ביותר, יניח בין כל תיבה ותיבה כמלא אות קטנה ובין אות לאות כמלא חוט השערה ובין כל שיטה ושיטה כמלא שיטה, ואורך כל שיטה ושיטה שלשים אותיות כדי לכתוב למשפחותיכם למשפחותיכם למשפחותיכם למשפחותיכם תלתא זימני, וזה הוא רוחב כל דף ודף, ולא תהא שיטה קצרה מזה כדי שלא יהא הדף כאיגרת, ולא אורכה יותר על זה כדי שלא יהו עיניו משוטטות בכתב.

א. סוכה דף לג עמוד א

דתניא: לולב, בין אגוד בין שאינו אגוד כשר, רבי יהודה אומר: אגוד כשר, שאינו אגוד - פסול. מאי טעמא דרבי יהודה? יליף לקיחה לקיחה מאגודת אזוב. כתיב הכא ולקחתם לכם ביום הראשון וכתביב התם ולקחתם אגדת אזוב, מה להלן אגודה - אף כאן אגודה. - ורבנן: לית להו לקיחה לקיחה. מאן תנא להא, דתנו רבנן: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגדו - כשר. מניי אי רבי יהודה - כי לא אגדו אמאי כשר? אי רבנן - מאי מצוה קא עביד? - לעולם רבנן, ומצוה משום זה אלי ואנוהו.

ב. רא"ש | מסכת סוכה פרק ג סימן יד

בפ' הקומץ רבה (דף כז א) ארבעה מינין שבלולב מעכבין זה את זה ואמר רב חנן בר רבא לא שנו אלא שאין לו ***אבל יש לו אין מעכבין ואף על גב דנטל כל חד וחד לחודיה נפיק ידי חובתיה דקי"ל לולב אין צריך אגד וכן פירש בה"ג ולא נהירא לר"ת דכיון דכולן מצוה אחת לא מיסתבר שיועילו בזה אחר זה והגיה בספרים לא שנו דמעכבין משום תמה אלא שאין לו אבל יש לו תמה היא אף על פי שלא חברם באגודה אחת כרבנן דלא דרשי לקיחה לקיחה ולא נהירא לי גירסתו ופירושו דאם לא בא להשמיענו רב חנן בר רבא אלא דהלכה כרבנן דלולב אין צריך אגד לימא הלכה כרבנן ועוד למה לי כלל ממילא ידענא דהלכתא כרבים אלא אתא לאשמיענן דכיון שמונחין כל ארבעתן לפניו שמברך ונוטלן זה אחר זה(ו) ומסתבר שמגביה הלולב תחלה שמזכירים אותו בברכה:

ג. תוספות | מסכת סוכה דף לד עמוד ב

שתהא לקיחה תמה - מהאי טעמא נמי פסלינן אתרוג חסר משום דאין זה לקיחה תמה וביום שני לא חיישינן אף על גב דקפדינן אארבעה מינין וטעמא פירשתי בריש פירקין (דף כט: ושם בד"ה בעינן) ובהקומץ רבה (מנחות דף כז.) מסיק דהא דמעכבי אהדדי לא שנו אלא שאין לו אבל יש לו אין מעכבין ופירש בהלכות גדולות אין מעכבין דלא תימא עד דמגבה להו בהדי הדדי אלא אי מגבה כל חד וחד לחודיה שפיר דמי דקיימא לן לולב אין צריך אגד ודבר תימה הוא לומר כן דכיון דכולו מצוה אחת היאך יועילו בזה אחר זה ור"ת הגיה בספרו לא שנו דמעכבין משום תמה אלא שאין לו אבל יש לו תמה הוא אף על פי שלא חברו באגדו כדאמר' (לעיל דף לג.) דלא דרשי רבנן לקיחה לקיחה ולר' יהודה דדריש לקיחה משמע ליה דלא הוי תמה אא"כ אגדו.

ד. חידושי הריטב"א | מסכת סוכה דף יא עמוד ב

ובפולוגתא דהני תנאי דתניא לולב בין אגוד בין אינו אגוד כשר רבי יהודה אומר אגוד כשר שאינו אגוד פסול, ואסיקנא לכולי עלמא אזוב של מצרים צריך אגד דכתיב ביה ולקחתם לכם אגודת אזוב ובהא פליגי ר"י סבר ילפינן קיחה קיחה מהתם מה להלן צריך אגד אף כאן צריך אגד ורבנן סברי לא ילפינן קיחה קיחה מהתם דלא גמרי לה להאי גזירה שוה.

וקשיא לן דהכא משמע דאזוב צריך אגד ואם לא אגדו פסול דומיא דלולב דגמר מיניה רבי יהודה הכא, ואלו התם במסכת פרה (פ"א מ"ט) תנן אזוב שיש לו שלשה קלחים כאחד מפסגן ואוגדן, פסגן ולא אגדן אגדן ולא פסגן לא פסגן ולא אגדן כשר, אלמא אין אגד מעכב בהן, תירץ מורי נר"ו דשני מיני אגד הם, אגד בחוט, והשני אגד ביד שיטלם כולם כאחד ויהיו בידו לאגודה, וכי אמרינן התם מצוה לאגדן ואם לא אגדן כשר היינו בחוט, ודאמרינן הכא דאזוב צריך אגד היינו אגד בידו ובהא הוא דקאמר רבי יהודה דלולב שאינו אגוד שלא נטל כל שלשת המינין באגודה אחת בידו אלא בזה אחר זה פסול כלומר שלא יצא בו, ומאי דקאמר לישנא דפסול, משום דכל אחד בפני עצמו פסול לצאת בו ואינו נכשר עד שיאגד עם חברו ביד, ורבנן סברי דאפילו לא אגדו ביד אלא שנטלם בזה אחר זה כשר, וקיימא לן כרבנן דלולב אין צריך אגד, ואם כן שמעינן דאפילו נטלן זה אחר זה כל אחד בפני עצמו יצא ובלבד שיהיו כולן לפניו, אבל לכתחילה מצוה לאגדו ביד או בחוטין משום זה אלי ואנוהו, ומסתברא לי דמהכא ליכא למשמע מינה דלעולם אימא לן דאגד דאמרינן הכא היינו דאינו אגוד בחוט, ולרבי יהודה פסול דגמרינן מאזוב, ולרבנן כשר אף על פי שאינו אגוד בחוט, אבל אגוד ביד בעינן אפילו בדיעבד, והא דמשמע במסכת פרה דאזוב אין צריך אגד, י"ל דלא קשיא דהכא איירינן באזוב

לא יברך שהחיינו בשעת עשיית לולב, אלא בשעת נטילתו.

יג. שו"ע או"ח | הלכות לולב סימן תרנא סעיף יב

ד' מינים הללו מעכבין זה את זה שאם חסר לו אחד מהם לא יברך על השאר, ואם היו ארבעתן מצויים אצלו ונטלם אחד אחד, יצא. הגה: ובלבד שיהיו כולם לפניו (רמב"ם פ"ו). ויטול הלולב תחלה ויברך על הלולב ודעתו גם על האחרים (הרא"ש ור"ן תשובת הרשב"א סי' קנ"ו); ואם סח ביניהם, צריך לברך על כל אחד בפני עצמו (הגהות מיימוני).

יד. תוספות | מסכת סוכה דף יג עמוד א

מצות אזוב שלשה קלחים - גבי אזוב דפרה לא כתיב אגודה אלא גבי אזוב דפסח מצרים כתיב ובסיפרי (פרשת חקת) יליף בג"ש לקיחה לקיחה מה להלן שלשה דאין אגודה בפחות משלשה אף כאן שלשה ורבנן דלא ילפי לעיל גבי לולב לקיחה לקיחה דמכשרי בשאינו אגוד קסברי דמאזוב לאזוב נאמרה גזרה שוה ותימה דאי גזרה היא הא קתני סיפא דהך משנה בסוף פרק אחד עשר דפרה לא אגוד כשר ומ"ש מלולב לרבי יהודה דתניא אגוד כשר שאינו אגוד פסול משום דיליף לקיחה לקיחה.

טו. מנחות דף כז עמוד א

מתני'. שני שעירי יה"כ מעכבין זה את זה. שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה. ב' חלות מעכבות זו את זו. שני סדרין מעכבין זה את זה. שני בזיכין מעכבין זה את זה. הסדרין והבזיכין מעכבין זה את זה. ב' מינים שבגזיר, ג' שבפרה, וד' שבתורה, וד' שבלולב, וארבע שבמצורע - מעכבין זה את זה.

גמ'. וד' שבלולב - ולקחתם, לקיחה תמה. אמר רב חנן בר רבא: ל"ש אלא שאין לו, אבל יש לו אין מעכבין. מיתבי: ד' מינין שבלולב, ב' מהן עושין פירות וב' מהם אין עושין פירות - העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין, ושאין עושין פירות יהיו זקוקין לעושין פירות, ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהו כולן באגודה אחת; וכן ישראל בהרצאה עד שיהו כולן באגודה אחת, שנאמר: הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה! תנאי היא, דתניא: לולב בין אגוד בין שאינו אגוד - כשר; ר' יהודה אומר: אגוד - כשר, שאינו אגוד - פסול. מאי טעמא דר' יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אזוב, מה להלן באגודה, אף כאן באגודה. ורבנן? לא גמרי קיחה קיחה. כמאן אזלא הא דתניא: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - כשר, כמאן? אי כרבי יהודה, לא אגודו אמאי כשר? אי רבנן, מאי מצוה? לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום זה אלי ואנוהו.

טז. הגהות אשרי | מסכת סוכה פרק ג סימן יד הגהה ג

ודוקא ביום טוב ראשון אבל ביום טוב שני אין מעכב ואפילו אין לו אתרוג יטול שאר מינין ויברך שהרי דרשינן ולקחתם לקיחה תמה למעוטי חסר ודרשינן נמי לארבעה מינין שמעכבין זה את זה הלכך כי היכי דלקיחה תמה פוסל אתרוג חסר דוקא ביום טוב ראשון ה"נ לקיחה תמה המעכב בארבעת מינין דוקא ביום טוב ראשון וכן הלכה. מא"ז:

יז. שו"ע או"ח | הלכות לולב סימן תרנו

אם קנה אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום, כגון שהוא ג כביצה מצומצמת, ואח"כ מצא גדול ממנו, מצוה להוסיף עד שליש מלגיו בדמי הראשון, כדי להחליפו ביותר נאה. ויש מי שאומר שאם מוצא שני אתרוגים לקנות והאחד הדור מחבירו, יקח ההדר אם אין מייקרים אותו יותר משליש מלגיו בדמי חברו.

יח. ביאור הלכה | סימן תרנו סעיף א ד"ה אם קנה

אם קנה וכו' - עיין מ"ב במש"כ שאינו ר"ל שיש לפניו שני אתרוגים וכו' ואין סוף לדבר. ומ"מ באתרוג או לולב שיש בו חשש פסול [וה"ה בכל המצות כה"ג] שתלוי בפלוגתא דרבנותא אף שהלכה דכשר מכ"מ י"ל דבזה לכו"ע צריך לקיים הידור מצוה עד שליש לקנות אחר לצאת כל הדיעות.

יט. חידושי הריטב"א | מסכת סוכה דף יא עמוד ב

ואי רבנן מאי מצוה. פי' דליכא למימר דמצוה לאוגדו לכתחילה מן התורה אלא דייעבד אם לא אגודו כשר, דהא כל בדאורייתא לא שאני לה בין לכתחילה בין בדיעבד. ופרקינן דהיינו מצוה מדרבנן משום שנאמר זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות.

אמר רב גידל אמר רב האי אפקותא דדיקלא מסככינ בה ואף על גב דאגידא אגד בידי שמים לא שמייה אגד ובמס' פרה פ"א שנינו כל אזוב שיש בו ג' קלחין מפסגו ואוגדו פסגו ולא אגדו ולא פסגו לא פסגו ולא אגדו כשר ויש לומר כיון דחבילי קש וחבילי עצים חומר מדבריהן הוא שהחמירו בהן שאין מסככינ משום גזירת אוצר ומדאורייתא מיחזא חזו לפיכך הקילו לומר אגד בידי שמים לא שמייה אגד ופיסוג זה שאמרנו באזוב אינו פיסוג לגמרי שאילו היה כן לא היה כשר בלא אגידה דהא לולב לר' יהודה דגמר לה מאגודת אזוב אם לא אגדו פסול אלא ודאי פיסוג אינו פסוק לגמרי אלא שנפסג ומעורה במקצת ואגד בידי שמים באזוב הוא אגד. ופלוגתא דר' אבא ורב מנשיא בר גדא לא הזכירה הרי"ף ז"ל ודרב מנשיא עדיפא משום דקם ליה כדברי הכל וירקות שאמרנו חז"ל יוצאין בהם בפסח פוסלין בסוכה משום אויר.

כא. כתוב שם לראב"ד | מסכת סוכה דף ז עמוד א

אמר אברהם: מי יתן ויחריש וקולו לא ישמע [עוד], דלגבי סוכן אמרינן [דף יג א] אגד בידי שמים לא שמייה אגד משום דאיסורא דרבנן היא ומקלינן בה ומשום קולא דחשבינן ליה חד וליכא גזרת אוצר, ולגבי פרה דפסולא דאורייתא היא מחמרינן ואמרינן שמייה אגד. והא מאי חומרא היא אדרבה קולא היא דקא חשבינן להו כתלתא, וכאגוד נמי הוי דאי כחד הוה פסול הוי. ואנן הכי אקשינן כיון דאמרינן הכא דאגד בידי שמים כחד הוא לא פסגו אמאי כשר והא דברי הכל הזאת אזוב בקלח אחד פסול וזו היא קושיא ודאי. ותריצין מחוסר נתיחה לאו כמחוסר מעשה דמי כדאמרינן בקדושין [דף סב א] מחוסר תלישה לאו כמחוסר מעשה דמי לענין מעשר דכל שבידו הוא, הילכך פסוג לא מעכב. ואגידא נמי לא מעכבא ואפילו לרבי יהודה דאמר [סוכה דף לג א] גבי לולב מעכבא התם הוא דנפקא ליה מצות אגידה מזה אלי ואנוהו, אתיא קיחה קיחה לעכב, אבל לגבי אזוב ג"ש דקיחה קיחה למצוה, ורבנן נמי ילפי לה דנהי דלולב מאזוב לא ילפינן, אבל אזוב מאזוב ילפינן. ולענין סוכה נמי אגד בידי שמים לא שמייה אגד וכתלוש דמי ומשום דמחוסר נתיחה לאו מחוסר מעשה הוא, ואף על גב דכתלוש דמי אי אגיד להו לא פסלא בהו אגידא דחשבינן להו כחד, דפסול אגד מדרבנן הוא ולקולא.

כב. פסחים דף ח עמוד א

ואמר רבא: אבוקה להבדלה - מצוה מן המובחר!

כג. מנחות דף לח עמוד א

תניא: מצוה להקדים לבן לתכלת, ואם הקדים תכלת ללבן - יצא, אלא שחיסר מצוה. מאי חיסר מצוה? איילמא חיסר מצוה דלבן, וקיים מצוה דתכלת, לרבי עכובי מעכב אהדדי! אמר רב יהודה אמר רב: שחיסר מצוה ועשה מצוה, ומאי חיסר מצוה? דלא עבד מצוה מן המובחר.

כד. טור או"ח | הלכות לולב סימן תרנא

מצות ד' מינין (א) שיטול כל אחד וא' מישראל לולב אחד וב' ערבות שלימות וג' הדסין אפי' שלשתן קטומים בראשיהן והרמב"ם ז"ל הכשיר גם בערבה קטומה ולא נהירא ויעשה מהדס והערבה והלולב אגודה אחת אף על גב דקיי"ל לולב א"צ אגד צוה לאגדו משום נוי וכיון שאין חובה לאגדו אפילו אגדו במין אחר שפיר דמי ומשום חציצה נמי ליכא אף על גב שהקשר מפסיק בין ידו ללולב דכיון שהוא לנאותו אינו חוצץ וכן מין במינו אינו חוצץ הלכך אם נשרו מעלי הלולב או מעלי ההדס ונשאר בתוך האגודה בענין שמפסיק אין לחוש ורש"י פי' אף על גב דא"צ אגד מ"מ לכתחילה חובה לאגדו משום זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות.

כה. בית יוסף | אורח חיים סימן תרנא

ומ"ש רבינו ורש"י פירש אף על גב דלולב אין צריך אגד מכל מקום לכתחלה חובה לאגדו וכו'. שם בפרק לולב הגזול (לג): אהא דתנו רבנן הותר אגדו ביום טוב אוגדו כאגודה של ירק וכו' כתב רש"י (ד"ה ופליג עליה) שמעינן מהכא דבעינן בלולב קשר גמור שיקשור שני ראשי האגד והאוגדן כאגודה של ירק לאו אגד הוא ואפילו רבנן דפליגי עליה דרבי יהודה ואמרי לולב שאינו אגוד כשר מודו דמצוה לאגדו כדתניא (שם). משום זה אלי ואנוהו (שמות טו ב) ואוקמינן כרבנן עד כאן ומכל מקום אין מכאן ראייה לומר דהוא סובר שחובה לאגדו דהא רש"י מצוה קאמר ולא חובה:

